

УДК 373.5.016:159.9.019.4

Ю.Р. Шумська

магістрантка факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, *shumska1997@gmail.com*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ПОПЕРЕДЖЕННЯ І ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Проблема булінгу гостро постала у реаліях сьогодення і це стосується не лише освіти, а й повсякденного життя. За поширеністю цього явища, Україна є у першій десятці країн Європи. За даними ЮНІСЕФ 40% дітей не діляться проблемою з дорослими, 67% або були жертвами, або кривдниками, або свідками булінгу за останні 2-3 місяці, 24% – жертв, 44% – школярів-спостерігачів (ігнорують булінг, бо бояться за власне життя), сором'язливі та закриті діти стають жертвами у 2 рази частіше. Український інститут дослідження екстремізму в процесі досліджень виявив, що із проявами булінгу стикаються 8 із 10 дітей, що не може не привертати уваги усіх сфер суспільства. Хоч сам термін «булінг» є для нас досить новим, проте цей процес нам добре відомий, тому що поняття дискримінації, знущання та цькування в дитячих колективах існували завжди. І саме через те, що цим явищам не приділяли належної уваги раніше, ми маємо страшні реалії сьогодення.

Булінг (від англ. to bull – переслідувати) – небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною або групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили [1].

Булінг є не лише педагогічною, а й психологічною та соціальною проблемою, оскільки призводить до збільшення випадків насильства, жорстокості та проявів агресії серед учнівської молоді, що в свою чергу веде до більш глобальних психічних, соціальних порушень.

Шкільний булінг є складним психолого-педагогічним явищем. Шкільна політика, толерантне або нейтральне ставлення

адміністрації закладу освіти, педагогічного колективу до проявів агресії, насилля, ворожих дій зі сторони учнів та поведінка самих вчителів формує загальну атмосферу не лише класу, а й усієї школи, визначає психологічний клімат.

Дослідження булінгу у сучасних школах є зовсім незначне, в порівнянні із світовими дослідженнями. Вони носять поодинокій характер, хоч проблема гостро постала перед нами.

Швидкими темпами поповнюється нормативно-правова база проблеми «булінгу» у закладах освіти. Так, 19 січня 2019 року набув чинності Закон України від 18.12.2019 року № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».

У Законі окреслено значення цього явища, різновиди, ознаки булінгу. Визначено основні права та обов'язки керівника закладу освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу здобувачів освіти та їхніх батьків. Зокрема, зазначено дії керівника закладу щодо протидії, попередження цього явища у соціально-психологічному напрямі. Чітко зазначений розмір накладання штрафу за порушення закону. До прикладу: «неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку» [2].

6 серпня 2018 року Міністерство юстиції розпочало інформаційну кампанію «#СтопБулінг», орієнтовану на дітей та їхніх батьків.

Міністерство освіти Онтаріо розробило посібник для батьків учнів початкових та середніх шкіл «Булінг – ми всі можемо допомогти це зупинити». Це видання рекомендоване Міністерством освіти та науки України. У посібнику йдеться про природу булінгу та формування «стратегії безпечної школи».

Український інститут дослідження екстремізму опублікував власне дослідження «Стоп шкільний терор». Основними питаннями видання є: дискримінація як засіб соціалізації, вікові та

гендерні особливості шкільних знущань, причини насилля у дитячих колективах, наслідки булінгу, кібербулінг, рекомендації щодо профілактики цькувань.

Результатом введення закону є перші судові рішення у справі про булінг. Випадок розглядають як кібербулінг, що є різновидом першого з використанням інформаційних технологій.

Щодо відповідальності за правопорушення, то тут все просто. Діти старші 16 років відповідають за свої дії самі. За молодших відповідатимуть батьки: штраф (від 850 до 3400 грн), громадські роботи (від 20 до 60 год.) або виправні роботи (до 20 % заробітку).

У випадку звернення до адміністрації дитини, батьків чи вчителя у зв'язку із конфліктною ситуацією у закладі освіти створюється дисциплінарна комісія, яка кваліфікує даний випадок: чи це поодиноке порушення, чи систематичний булінг. У разі встановлення систематичної агресивної поведінки повинні звернутися до ювенальної превенції нацполіції та до соцслужб.

Перші кроки до вирішення цієї проблеми зроблені, проте жоден закон, жодні штрафи чи виправні роботи не відновлять порушення психологічного, фізичного здоров'я жертви, тому керівники закладів освіти повинні проводити активну, інтенсивну роботу для попередження процесу булінгу.

Використана література

1. Викресли булінг / UNICEF. URL: <https://www.stopbullying.com.ua/>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення / *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2018. № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> (дата звернення: 18.12.2018).